

Kongruensen mellan rågpriset och antalet tjuvnadsbrott samt den tidigare kriminalstatistiken i Finland.

Av docenten VELI VERKKO.

Ar 1913 publicerade professor *Antti Tulenheimo* en märklig artikel „Rikostilastollisista yksityistutkielmista“ („Om kriminalstatistiska specialundersökningar“).¹⁾ I denna artikel konstaterar han, att den kongruens mellan antalet tjuvnadsbrott och sädesprisens växlingar, som den store tyske statistikern *Georg von Mayr* påvisade i Bayern under åren 1835—1861, och som sedan under det förra århundradet kunde iakttas i ett flertal länder i Europa, också hade förekommit i Finland.

Diagrammet på följande sida belyser företeelsen i vårt land under åren 1878—1898. Den övre kurvan utvisar antalet personer, som sakfällts för tjuvnadsbrott, beräknat per 100 000 invånare, medan den nedre streckade linjen anger växlingarna i det föregående höst fastställda markegångspriset på en hl råg.

Vi kunna observera, att kurvorna äro i häpnadsväckande grad likformiga. Av detta förhållande kunna vi draga den slutsatsen, att såväl antalet tjuvnadsbrott som växlingarna i sädesprisen tydligen utgöra säkra indikatorer för ekonomiskt goda och dåliga tider²⁾. Denna företeelse kunde iakttas blott så länge brödsäden utgjorde folkets huvudsakliga näringsmedel, så länge industribefolkningen ännu var obetydlig och naturalhushållnin-

¹⁾ Särtryck ur publikationen »Kaikuja Hämeestä. 8. Hämläisosa-kunnan kotiseutujulkaisu 1«, Porvoo 1913, s. 61—94.

²⁾ I Sverige upphörde kongruensen mellan rågpriset och tjuvnadsbrottens antal redan på 1850-talet.

*Rågprisets och tjuvnadsbrottens växlingar i Finland under
åren 1878—1898.*

Råghektoliterns
pris i mk

Antalet sakfällda per
100 000 invånare

gen rådande. Då förhållandena i detta avseende förändrades, upphörde småningom även analogin mellan växlingarna i sädespriset och antalet tjuvnadsbrott.

Den av professor Tulenheimo konstaterade likheten gör sig relativt sent, betydligt senare än i andra länder, gällande i Finland. Detta är egendomligt, ty förutsättningarna för ifrågasvarande kongruens borde vara större, ju längre bakåt i tiden man går. För egen del väntade jag att den skulle gå tillbaka ända till den tidpunkt, vid vilken de regelbundna statistiska uppgifterna begynna, nämligen till 1842.

För mer än ett halvt decennium sedan jämförde jag de årliga förändringarna i rågens markegångspris med växlingarna i antalet personer, som åtalats för tjuvnadsbrott, under den tidigare, utforskade perioden 1842—1877. Mellan dessa tal fanns

ingen som helst likhet. Detta var obegripligt. Professor Tulenheimo nämner i sin artikel, att han begagnat sig av uppgifterna i Statistisk årsbok, som i fråga om tjuvnadsbrott, med undantag av snatteri, begynna år 1878. Dessa uppgifter grunda sig på den officiella kriminalstatistiken, som till och med år 1890 utarbetades i Senatens prokuratorsexpedition och därefter i utvidgad form i Senatens justitieexpedition. Från tidigare år förelåg denna statistik blott i manuskript, men från och med år 1880 begynte den utgivas i tryck under titeln „Prokurators i Senaten för Finland berättelse om civila rättegångsärendena och brottmålen i landet“. Från och med år 1892 utgavs den som berättelse av Justitieexpeditionen i Senaten. Då jag med nämnda jämförelse icke uppnådde något som helst resultat, företog jag mig att jämföra de av professor Tulenheimo använda talen i Statistisk årsbok med talen i prokurators och justitieexpeditionens berättelser och gjorde därvid den hart när otroliga upptäcken, att uppgifterna i Statistisk årsbok i betydande mån avveko från uppgifterna i dessa berättelser.

Hur ha sådana fel i statistiken kunnat uppkomma? Innan denna fråga kan dryftas mer ingående, är det nödvändigt att uppställa en annan: vilka av dessa uppgifter äro felaktiga, de i Statistisk årsbok eller de i rättsstatistiken? Eller äro måhända båda oriktiga?

För att kunna besvara denna fråga, vill jag först framlägga ett par statistiska tabeller (tab. I och II på följ. sida). Den förra upptar de absoluta tal, som prof. Tulenheimo nyttjat, den senare motsvarande uppgifter i den officiella rättsstatistiken.

Såsom av kursiveringen framgår äro skiljaktigheterna mellan de båda tabellerna många och delvis ganska betydande.

De knappa uppgifterna i Statistisk årsbok avvika från rättsstatistikens uppgifter också i fråga om andra brott än tjuvnadsbrotten. Sålunda skilja de sig även beträffande mord och dråp, barnamord och lönnläggning av foster, rån, förfalskning samt fylleri. Emedan de förstnämnda brotten äro av synnerligen stor betydelse, anför jag motsvarande tabeller för dessa brott (tab. III och IV).

Tabell I.

Antalet för tjuvnadsbrott, med undantag av snatteri, under åren
1878—1898 sakfällda personer enligt Statistisk årsbok.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	505	411	916	1889...	509	420	929
1879...	435	494	929	1890...	662	367	1029
1880...	429	514	943	1891...	680	377	1057
1881...	503	583	1086	1892...	673	629	1302
1882...	491	708	1199	1893...	720	758	1478
1883...	513	555	1068	1894...	544	534	1078
1884...	467	428	895	1895...	448	423	871
1885...	530	443	973	1896...	439	395	834
1886...	465	480	945	1897...	478	327	805
1887...	384	427	811	1898...	489	339	828
1888...	320	432	752				

Tabell II.

Antalet för tjuvnadsbrott, med undantag av snatteri, under åren
1878—1898 sakfällda personer enligt den officiella rättsstatistiken.

De kursiverade talen skilja sig från talen i tabell I.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	505	411	916	1889...	<i>496</i>	420	<i>916</i>
1879...	435	<i>488</i>	<i>923</i>	1890...	<i>458</i>	367	<i>825</i>
1880...	429	514	943	1891...	<i>604</i>	<i>354</i>	<i>958</i>
1881...	503	<i>592</i>	<i>1095</i>	1892...	<i>653</i>	<i>598</i>	<i>1251</i>
1882...	491	708	1199	1893...	<i>708</i>	<i>743</i>	<i>1451</i>
1883...	<i>479</i>	555	<i>1034</i>	1894...	544	534	1078
1884...	467	428	895	1895...	448	423	871
1885...	<i>521</i>	<i>441</i>	<i>962</i>	1896...	439	395	834
1886...	<i>459</i>	<i>479</i>	<i>938</i>	1897...	478	327	805
1887...	<i>580</i>	427	<i>1007</i>	1898...	489	339	828
1888...	320	<i>420</i>	<i>740</i>				

De kursiverade siffrorna utvisa, att det också bland brott mot liv förekommer talrika och i ett fall ganska betydande avvikelser.

Men det statistiska material som står oss till buds är icke härmed utfömt. Vid sidan av den officiella rättsstatistiken och årsboken ges det ännu en tredje källa, som utgör ett sammandrag av hela rättsstatistiken. Uppgifterna ingå i „Prokuratorns berättelse om lagskipningen och lagarnas handhavande i landet avgiven till Finlands ständer vid 1894 års lantdag“. (Helsing-

Tabell III.

Antalet för mord och dråp under åren 1878—1898 sakfällda personer enligt Statistisk årsbok.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	3	30	33	1889...	10	36	46
1879...	3	34	37	1890...	9	66	75
1880...	8	30	38	1891...	15	52	67
1881...	10	44	54	1892...	11	55	66
1882...	10	89	99	1893...	8	37	45
1883...	10	62	72	1894...	10	50	60
1884...	8	64	72	1895...	8	34	42
1885...	3	52	55	1896...	11	58	69
1886...	11	58	69	1897...	19	50	69
1887...	6	62	68	1898...	9	49	58
1888...	2	51	53				

Tabell IV.

Antalet för mord och dråp under åren 1878—1898 sakfällda personer enligt den officiella rättsstatistiken. De kursiverade talen avvika från talen i tabell III.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	3	<i>26</i>	<i>29</i>	1889...	10	36	46
1879...	3	34	37	1890...	<i>4</i>	66	<i>70</i>
1880...	8	30	38	1891...	<i>16</i>	<i>53</i>	<i>69</i>
1881...	10	44	54	1892...	<i>10</i>	<i>44</i>	<i>54</i>
1882...	10	89	99	1893...	8	<i>38</i>	<i>46</i>
1883...	<i>8</i>	62	<i>70</i>	1894...	10	50	60
1884...	8	64	72	1895...	8	34	42
1885...	3	52	55	1896...	11	58	69
1886...	11	<i>62</i>	<i>73</i>	1897...	19	50	69
1887...	6	62	68	1898...	9	49	58
1888...	2	<i>52</i>	<i>54</i>				

fors 1894). Som ovan nämndes trycktes icke rättsstatistiken för åren 1842—1879, utan den fanns i manuskript till påseende i prokuratorsexpeditionen.¹⁾ Av publikationen hunno 11 årgångar utkomma i tryck. Då den gamla serien avslutades och statisti-

¹⁾ Ur dessa berättelser i manuskript har jag hämtat de uppgifter om för mord och dråp samt för misshandel åtalade och sakfällda personer, som ingå i min avhandling »Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määräämisestä I. Suomi ja sen naapurimaat« (Helsinki 1931). S. 230—232.

ken överflyttades på den nyupprättade justitieexpeditionen, ansåg prokuratorn det nödigt att i sin berättelse avgiva en redogörelse för hela den tidrymd rättsstatistiken omspunnit. Redogörelsen omfattar över hundra sidor text samt 16 olika tabeller över de civila målen och brottmålen under åren 1843—1890.

Tabell V innehåller uppgifter om tjuvnadsbrotten under åren 1878—1890 och har sammanställts enligt denna resumé.

Tabell V.

För tjuvnadsbrott, med undantag av snatteri, under åren 1878—1890 sakfällda personer enligt prokuratorsexpeditionens sammandrag.

De kursiverade talen avvika från talen i tabell I.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	505	411	916	1885...	521	441	962
1879...	435	494	929	1886...	459	479	938
1880...	429	514	943	1887...	580	427	1007
1881...	503	593	1096	1888...	420	320	740
1882...	492	712	1204	1889...	426	420	846
1883...	479	555	1034	1890...	458	367	825
1884...	467	428	895				

Av tabellens talrika kursivering att döma finns det tre från varandra avvikande statistiska uppgifter.

I tabell VI anför vi siffrorna för de för mord och dråp sakfällda enligt ovannämnda sammandrag.

Tabell VI.

Antalet för mord och dråp under åren 1878—1890 sakfällda personer enligt prokuratorsexpeditionens sammandrag. De kursiverade talen avvika från talen i tabell III.

År	Städer	Landsbygd	Summa	År	Städer	Landsbygd	Summa
1878...	3	26	29	1885...	8	74	82
1879...	3	34	37	1886...	20	72	92
1880...	8	30	38	1887...	14	85	99
1881...	10	44	54	1888...	7	65	72
1882...	10	89	99	1889...	15	55	70
1883...	8	62	70	1890...	9	92	101
1884...	8	64	72				

De kursiverade talen förete stora avvikelser från motsvarande tal i tabellerna III och IV.

Av dessa tre statistiker vore man frestad att anse den sistnämnda, det år 1894 utgivna sammandraget av rättsstatistiken för hela den tid statistiken omfattar, utgöra resultatet av ett grundligt kontrollarbete och sålunda motsvara det faktiska förhållandet. Vid närmare övervägande måste man dock frångå denna uppfattning. Om vi taga i betraktande, att uppgifterna rörande personer som dömts för tjuvnadsbrott i Statistisk årsbok visa tydlig likhet med växlingarna i rågpriset och sålunda vittna om ett fenomen, som kunnat konstateras även i andra europeiska länder, kunna dessa uppgifter icke misstänkas vara oriktiga. Skiljaktigheterna mellan uppgifterna i Statistisk årsbok och uppgifterna i den officiella rättsstatistiken och sammandraget äro så betydande, att ifrågavarande kongruens icke kunnat observeras, om professor Tulenheimo tytt sig till någondera av de sistnämnda källorna. Då uppgifterna i Statistisk årsbok i fråga om tjuvnadsbrotten visat sig riktiga, kan man följaktigen dra slutsatsen, att också de övriga knapphändiga uppgifterna om brottsligheten hålla streck.

Vi kunna således fastslå, att den officiella statistiken och prokuratorsexpeditionens sammandrag för nämnda år innehålla felaktigheter. Jag har tidigare i annat sammanhang påpekat att de för statistiken insända primäruppgifterna synbarligen äro riktiga.¹⁾ Felen hava sannolikt uppstått först vid sammanställandet av det statistiska materialet. Hur skall då det faktum förklaras, att uppgifterna för åren 1878—1893 i Statistisk årsbok äro riktiga, trots att de grunda sig på den officiella rättsstatistiken? Det förefaller, som om den person som uppgjort rättsstatistiken varit medveten om felaktigheterna i berättelsernas uppgifter och lämnat korrigerade siffror till Statistisk årsbok.

En omständighet är ännu höljd i dunkel. Varför följdes ej uppgifterna i Statistisk årsbok vid utarbetandet av sammandraget år 1894? Av allt att döma var orsaken den att sammandraget utarbetades av annan person än den som uppgjorde rättsstatistiken.

Om ovan behandlade felaktigheter enbart bero på att mate-

¹⁾ Verkko a. a. I s. 19 o. 20.

rialet blivit oriktigt och bristfälligt sammanställt, förefinnes möjligheten att vår rättsstatistik, som på detta beklagliga sätt blivit otillförlitlig, en gång skall kunna korrigeras, eftersom det ursprungliga materialet alltjämt finnes förvarat i riksarkivet.

De felaktigheter som här konstaterats ha vittgående följder. Då de officiella uppgifterna över personer, som under åren 1878—1893 blivit sakfällda för här nämnda brott, äro missvisande, måste vi antaga att förhållandet är likadant också i fråga om övriga rätts- och kriminalstatistiska uppgifter från denna period. Följaktigen är det lika uppenbart, att hela den tidigare rätts- och kriminalstatistiken, ända från och med 1842 till och med 1877 icke heller är fullt tillförlitlig.

Under förhandenvarande omständigheter äro de i Statistisk årbok intagna kriminalstatistiska uppgifterna för åren 1878—1893 att anse såsom de enda i alla avseenden användbara.¹⁾

¹⁾ Vi sakna dock icke helt tillförlitliga uppgifter om gångna tidars brottslighet i Finland. Nyligen har dödsorsaksstatistikens uppgifter om antalet offer för brotten mot liv, blivit kända. Dessa uppgifter äro de äldsta i världen och omspänna inemot tvåhundra år. Se mina artiklar »Brottslighet och folklynne« (Svensk Juristtidning 1945, s. 470—481), »Barnamorden och sexualmoralen i Sverige-Finland på 1700-talet« (Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1946, s. 35—45) och »Våldsbrottslighetens utveckling och lagbundenhet i Sverige och Finland åren 1750—1940. (Statsvetenskaplig tidskrift, utkommer år 1946).